

Kielen aika

Valtionhallinnon 200-vuotisnäyttelystä
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa
2.10.2009

Kielen asema		Kielen kirjallinen käyttö
	1200	
	1200-luku	<ul style="list-style-type: none"> Novgorodin karjalankieliset tuohikirjeet (mm. Salaman loitsu, tuohikirjoitus nro 292) 1200-luvulla latinan- ja ruotsinkielisissä asiakirjoissa muutamia suomalaisia paikannimiä
	1300	
	1300-luku	<ul style="list-style-type: none"> 1300–1400-luvuilla asiakirjoissa tuhansia suomenkielisiä nimiä, sanoja ja lauseiden katkelmia
	1400	
<ul style="list-style-type: none"> Pappien luettava kirkossa Isä meidän, uskontunnustus ja Ave Maria kansankielellä 	1441	
	1449–1450	<ul style="list-style-type: none"> Ensimmäiset kirjatut suomen lauseet: ”Mynna tachton gernast spuho sommen gelen Emyna dayda”. (“Minä tahdon kernaasti puhua suomen kielen, en minä taida.”) – Nürnbergin kaupunginkirjastosta löytynyt käsikirjoitus tuntemattoman saksalaisen matkakertomuksesta, jossa Turun piispa oli pahoitellut joko suomen tai saksan kielen taitamattomuuttaan matkaajalle.
Pappien käsketään myös kirjoittaa jumalanpalveluksissa luetut Isä meidän, uskontunnustus ja Ave Maria	1492	
	1500	
<ul style="list-style-type: none"> Suomen kirjakieli syntyy 	1543	<ul style="list-style-type: none"> Mikael Agricolan ABCkiria (ensimmäi-

		nen suomenkielinen kirja) ilmestyy
	1544	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen- ja karjalankielinen Isä meidän -rukous (Sebastian Munsterin Cosmographia-teoksessa)
	1548	<ul style="list-style-type: none"> • Agricolan Uuden testamentin suomenos ilmestyy
	1561–1564	<ul style="list-style-type: none"> • Savon maantarkastuksessa kirjurit merkitsevät Savosta noin 20 000 suomalaista paikannimeä
	n. 1580	<ul style="list-style-type: none"> • Martinus Olavin käsikirjoitukseksi jäänyt lainsuomenos (ns. Martin maanlaki)
	n. 1583	<ul style="list-style-type: none"> • Jacobus Finnon rukouskirja, virsikirja ja katekismus ilmestyvät
	1600	
	1605	<ul style="list-style-type: none"> • Hemminki Maskulaisen virsikirja
	1619	<ul style="list-style-type: none"> • Ruotsinlapinkielinen aapinen ilmestyy (ensimmäinen saamenkielinen painotuote)
	1621–1625	<ul style="list-style-type: none"> • Ericus Eri Sorolaisen postilla ilmestyy
	1637	<ul style="list-style-type: none"> • Ericus Schroderuksen (ensimmäinen myös suomea sisältävä) sanakirja ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Turun akatemia perustetaan 	1640	
	1642	<ul style="list-style-type: none"> • Biblia (koko Raamattu suomeksi) ilmestyy
	1648	<ul style="list-style-type: none"> • Kirkkokäsikirja Manuale Lapponicum ilmestyy ruotsinlapiksi
	1649	<ul style="list-style-type: none"> • Aeschillus Petrauksen latinankielinen suomen kielioppi ilmestyy
	1666	<ul style="list-style-type: none"> • Johannes Gezeliuksen katekismus Yxi paras Lasten tawara ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Kirkkolakiin määräys kuninkaan kuulutusten ja asetusten lukemisesta kirkossa kansankielellä 	1686	
	1688	<ul style="list-style-type: none"> • Kirkkolaki ilmestyy suomeksi
	1700	
	1701	<ul style="list-style-type: none"> • Uudistettu virsikirja (ns. vanha virsikirja) ilmestyy
	1702	<ul style="list-style-type: none"> • Henricus Florinuksen Wanhain Suoma-

		laisten Tawaliset ja Suloiset, Sananlas-cut ilmestyy
	1705	<ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäinen suomenkielinen almanakka ilmestyy
	1728	<ul style="list-style-type: none"> • Vähä katekismus ilmestyy norjanlapiksi (eli pohjoissaameksi)
<ul style="list-style-type: none"> • Sitoudutaan painattamaan kaikki kuninkaan asetukset myös suomeksi 	1732	
<ul style="list-style-type: none"> • Kuninkaan kansliaan kääntäjän virka (vakinaistetaan 1778) 	1735	
	1745	<ul style="list-style-type: none"> • Daniel Jusleniuksen sanakirja Suomalaisen Sana-Lugun Coetus ilmestyy
	1759	<ul style="list-style-type: none"> • Ruotzin Waldacunnan Laki ilmestyy (ensimmäinen julkaistu lainsuomennos)
	1763	<ul style="list-style-type: none"> • Virsikirja ilmestyy norjanlapiksi
	1775	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaiset Tieto-Sanomats
	1776	<ul style="list-style-type: none"> • Suomenkieliset Tieto-Sanomats (ensimmäinen suomenkielinen sanomalehti) • Uudistettu raamatunlaitos ilmestyy (ns. vanha kirkkoraamattu)
	1780	<ul style="list-style-type: none"> • Christfrid Gananderin kilpakirjoitus Undersökning om De så kallade TATTERE eller Zigeuner, Cingari, Bohemiens, Deras Härkomst, Lefnadsätt, språk m.m. Samt om, när och hwarest några satt sig ner i Swerige?
	1783	<ul style="list-style-type: none"> • Gananderin arvoituskokoelma Aenigmata Fennica ilmestyy (ensimmäinen suomenkielinen arvoituskokoelma)
	1788	<ul style="list-style-type: none"> • Gananderin Maan-Miehen Huone- ja Koti-Aphteeki ilmestyy (ensimmäinen suomenkielinen lääkärikirja / lääkitysopas)
	1791	<ul style="list-style-type: none"> • Johan Frosteruksen Hyödyllinen Huwitus Luomisen Töistä ilmestyy (ensimmäinen luonnontieteellinen teos suomeksi)
	1800	
<ul style="list-style-type: none"> • Suomi Ruotsin alaisuudesta Venäjän valtakunnan osaksi • Svenskan förblir administrativt språk i Finland 	1809	
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjakielen uudistuminen alkaa 	1810	<ul style="list-style-type: none"> • Gustaf Renvallin väitöskirja Dissertationis de orthoëpia & orthographia linguae fennicae, Pars Prior ja Jaakko Ju-

		teinin runokokoelma Kirjoituksia ilmestyvät (käynnistävät kirjakielen uudistamisen)
	1818	<ul style="list-style-type: none"> • Karl Axel Gottlundin Pieniä runoja Suomen pojille ratoxi ilmestyy (käynnistää kansanrunojulkaisujen toimittamisen)
<ul style="list-style-type: none"> • Murteiden taistelu käynnistyy 	1820	<ul style="list-style-type: none"> • Turun Wiikko-Sanomats ilmestyy • Matteuksen evankeliumi ilmestyy tve-rinkarjalaksi
	1824	<ul style="list-style-type: none"> • Åbo Underrättelser (Suomen vanhin edelleen ilmestyvä sanomalehti) • Reinhold von Beckerin itämurteitakin huomioiva suomen kielioppi ilmestyy
	1825	<ul style="list-style-type: none"> • Matteuksen evankeliumin luvut 1–2 ilmestyvät pohjoissaameksi
	1826	<ul style="list-style-type: none"> • Renvallin Suomalainen Sana-Kirja ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Carl Nicklas Keckman Helsingin yliopiston ensimmäiseksi suomen kielen lehtoriksi 	1829	
	1859	<ul style="list-style-type: none"> • Aapinen ja vähä katekismus ilmestyvät inarinsaameksi
<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaisen Kirjallisuuden Seura perustetaan 	1831	
	1832	<ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäiset suomenkieliset maisterinväitöskirjat
	1835	<ul style="list-style-type: none"> • Elias Lönnrotin Kalevala
<ul style="list-style-type: none"> • Renvall esittää kompromissin itä- ja länsimurteiden käytön välille 	1837	
	1838	<ul style="list-style-type: none"> • Nils Aejmelaeuksen Haaksirikko ilmestyy (ensimmäinen suomenkielinen novelli)
<ul style="list-style-type: none"> • Suomi ylimääräiseksi oppiaineeksi kaikkiin poikakouluihin 	1841	
<ul style="list-style-type: none"> • Carl Oscar Malm perustaa Suomen ensimmäisen kuurojenkoulun Porvooseen 	1846	
	1847	<ul style="list-style-type: none"> • Pietari Hannikaisen Silmäkääntäjä (ensimmäinen suomeksi esitetty näytelmä)
<ul style="list-style-type: none"> • Pappien suoritettava suomen kielen koe • Tuomiokapitulissa vaatimus kirkkoherrojen täydellisestä suomen kielen taidosta 	1848	

<ul style="list-style-type: none"> • Asiakirjojen kääntämiseen varattujen kansliamäärärahojen korotus 	1849	
<ul style="list-style-type: none"> • Helsingin yliopistoon suomen kielen professuuri • Kielimanifesti: suomenkielisten kirjojen julkaisemista rajoitetaan 	1850	
<ul style="list-style-type: none"> • Tuomarien osattava suomea yksikielisillä paikkakunnilla 	1851	
<ul style="list-style-type: none"> • Kielimanifestia lievennetään 	1854	
<ul style="list-style-type: none"> • Suomi oppiaineeksi oppikouluihin • Virkamiesten osoitettava suullinen suomen kielen taitonsa • Lääninhallitukseen päätösten, käskyjen ja julistusten suomentajia 	1856	
	1857	<ul style="list-style-type: none"> • Virallinen lehti alkaa ilmestyä suomenkielisenä
<ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu (Jyväskylän yläalkeiskoulu) • Pitäjänkokousten pöytäkirjat suomeksi 	1858	<ul style="list-style-type: none"> • Rietrikki Polénin Johdanto Suomen kirjallishistoriaan ilmestyy (ensimmäinen suomenkielinen tohtorinväitöskirja)
<ul style="list-style-type: none"> • Kielimanifesti peruutetaan 	1860	
<ul style="list-style-type: none"> • Virkatodistuksia suomenkielisistä seurakunnista suomeksi • Valtiopäiviä valmistelleessa valio-kunnassa tulkkaukset suomeksi 	1861	
<ul style="list-style-type: none"> • Suomenkielinen opettajaseminaari Jyväskylään • Kieliasetus: 20 vuoden sisällä kaikki asiakirjat pyydettyä suomeksi • 1863 alkaneilla valtiopäivillä talonpoikaissäädyn asiakirjat suomeksi 	1863	
<ul style="list-style-type: none"> • Kouluasetus: suomi ruotsin rinnalle koulukieleksi oppikouluihin ja kymnaaseihin 	1865	
<ul style="list-style-type: none"> • Kansakouluasetus 	1866	
	1870	<ul style="list-style-type: none"> • Aleksis Kiven Seitsemän veljestä ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Valtiopäiväasiakirjat suomeksi • Opiskelijoiden suomen kielen taidon vaatimuksia tiukennetaan yliopiston eräissä tiedekunnissa 	1872	
<ul style="list-style-type: none"> • Svenska landsmålsföreningen i Helsingfors grundas 	1874	
<ul style="list-style-type: none"> • Kotikielen Seura perustetaan 	1876	

<ul style="list-style-type: none"> • Axel Olof Freudenthal blir den förste innehavaren av en extraordinarie professor i svenska språket och litteraturen vid universitetet i Helsingfors 	1878	
<ul style="list-style-type: none"> • Suomalais-ugrilainen seura perustetaan • Suomen kielen käyttöalaa oikeusistuimissa laajennetaan 	1883	
<ul style="list-style-type: none"> • Svenska Litteratursällskapet i Finland grundas 	1885	
<ul style="list-style-type: none"> • Senaatin toimituskirjoihin suomenokset 	1886	
<ul style="list-style-type: none"> • Kunnassa vallitseva kieli alimpien virastojen ja oikeusistuinten asiakirjojenkin käyttökieleksi 	1887	
<ul style="list-style-type: none"> • Oralismien eli puheella opettamisen pitkä aikakausi kuurojenkouluissa käynnistyy, jonka seurauksena suurimmassa osassa kouluja viittoma-kielen käyttö kielletään ja kuurot opettajat vaihdetaan kuuleviin 	1892	
<ul style="list-style-type: none"> • Yliopistoon opettamaan pyrkivien osoitettava suomen kielen taitonsa 	1894	<ul style="list-style-type: none"> • Matteuksen evankeliumi ilmestyy koltansaameksi
	1895	<ul style="list-style-type: none"> • Raamattu ilmestyy norjanlapiksi (eli pohjoissaameksi)
<ul style="list-style-type: none"> • E. N. Setälän sanakirjaohjelma 	1896	
	1900	
<ul style="list-style-type: none"> • Venäjältä korkeimman hallinnon kieli 	1900	
	1901	<ul style="list-style-type: none"> • Arthur Thesleffin Wörterbuch des Dialekts der finnländischen Zigeuner ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Asetuksella vahvistetaan suomen kielen käyttöä hallinnossa 	1902	
<ul style="list-style-type: none"> • Venäjältä oikeusistuntojen käsittely- ja pöytäkirjakieli 	1902–1903	
<ul style="list-style-type: none"> • Lakeja ja asetuksia julkaistaan kolmella kielellä (venäjä, ruotsi, suomi) • Suomen Kuuromykkäinliitto perustetaan (nykyinen Kuurojen Liitto ry) 	1905	
<ul style="list-style-type: none"> • Sukunimien joukkosuomalaistaminen J. V. Snellmanin satavuotispäivänä 	1906	
<ul style="list-style-type: none"> • E. N. Setälän ehdotuksen johdosta 	1907	

Suomalais-ugrilainen seura päättää järjestää laajasuuntaisen nimien keräyksen suomalais-ugrilaisten kansojen asuma-aloilta		
	1910	<ul style="list-style-type: none"> Hirn, D. F.: De dövtummas åtbördsspråk i Finland – Kuuromykkäin viittomakieli Suomessa 1 ilmestyy (ensimmäinen suomalaisen viittomakielien sanakirja)
<ul style="list-style-type: none"> Tieteellisten seurain paikannimitoimikunta perustetaan 	1915	
<ul style="list-style-type: none"> Suomen kielen sanakirjaosakeyhdistö perustetaan 	1916	
<ul style="list-style-type: none"> Suomi itsenäistyy 	1917	<ul style="list-style-type: none"> Hugo Bergroths Finlandssvenska utkommer
<ul style="list-style-type: none"> Nuvarande Åbo Akademi grundas. En professur i svenska språket inrättas 		
<ul style="list-style-type: none"> Hallitusmuodossa suomi ja ruotsin maan kansalliskieliksi eli virallisiksi kieliksi 	1919	
<ul style="list-style-type: none"> Ensimmäinen sukunimilaki Yleinen oppivelvollisuus 	1920	
<ul style="list-style-type: none"> Språklag (första språklagen i Norden) 	1922	
<ul style="list-style-type: none"> Sanakirjasäätiö perustetaan 	1924	
<ul style="list-style-type: none"> Folkmålskommissionen grundas 	1927	
<ul style="list-style-type: none"> Tutkimuslaitos Suomen suku perustetaan 	1930	
<ul style="list-style-type: none"> Tverinkarjalan kirjakieli luodaan 	1931	<ul style="list-style-type: none"> Tverinkarjalankielinen aapinen, kielioppi, koulukirjoja ja lehti ilmestyvät
<ul style="list-style-type: none"> Sukunimien joukkosuomalaistaminen Kalevalan riemuvuonna (satavuotisjuhluvuosi) 	1935	
<ul style="list-style-type: none"> Svenska Litteratursällskapet Folkkultursarkiv grundas 	1937	
<ul style="list-style-type: none"> Finlands svenska folkting återupplivas 	1941	
<ul style="list-style-type: none"> Språkriktighetsnämnd grundas (sedan 1945 kallad Svenska språkvårdsnämnden i Finland) 	1942	
<ul style="list-style-type: none"> Ensimmäinen etunimilaki Petsamon alueen kolttasaamelaisten evakuointi SKS:n Kielitoimisto ja sen kieli- 	1945	

lautakunta perustetaan		
• Suomen Akatemian kielitoimisto ja sen kielilautakunta perustetaan	1949	
	1951	• Nykysuomen sanakirjan 1. osa ilmestyy
	1955	• Suomen kielen etymologisen sanakirjan 1. osa ilmestyy
• Eduskunnan toivomus nimiasiantuntijaelimen kuulemisesta paikannimi-päätöksiä tehtäessä	1957	
• Suomen kielen nauhoitearkisto perustetaan	1959	
	1968	• Karjalan kielen sanakirjan 1. osa ilmestyy • Kielikello alkaa ilmestyä
• Valtion humanistisen toimikunnan alainen Nykysuomen laitos perustetaan	1970	• Markusesko evankeliumos ilmestyy (romanikielinen Markuksen evankeliumi)
• Saamen kielen opetus Oulun yliopistoon • Kuurojenkouluissa siirrytään käyttämään ns. totaali-kommunikaatiomenetelmää, jossa puhetta sai tukea viittomin tai voitiin käyttää viitottua suomea/ruotsia	1970	
• Tekniikan sanastokeskus (nyk. Sanastokeskus TSK) perustetaan	1974	
• Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (Kotus) perustetaan • Suomen kielen lautakunta Kotukseen • Ruotsin kielen lautakunta Kotukseen • Saamen kielen lautakunta Kotukseen	1976	
• Kuulovammaisten tulkkipalvelu käynnistyy	1979	
• Suomen virkakielen huolto Kotukseen • Saamen kieli pääaineeksi Oulun yliopistossa • Saamen kielen koe valinnaiseksi ylioppilaskirjoituksiin	1980	• Vladimir Brendojevin (aunuksenkarjalan- eli livvinkielinen) Anusrandainerunokokoelma ilmestyy
• Saamen kielen tutkijan toimi Ko-	1981	• Språkbruk börjar utkomma

tukseen		
	1982	<ul style="list-style-type: none"> • Ordbok över Finlands svenska folk-mål I utkommer • Viljo Koivisto: Drabibosko ta rannibosko byrjiba ilmestyy (ensimmäinen painettu romanikielinen oppimateriaali)
	1985	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhan kirjasuomen sanakirjan 1. osa ilmestyy Mikael Agricolan päivänä • Suomen murteiden sanakirjan 1. osa ilmestyy Aleksis Kiven päivänä • Terhi Rissanen: Viittomakielen perusrakenne ilmestyy (ensimmäinen kielitieteellinen tutkimus suomalaisesta viittomakielestä)
<ul style="list-style-type: none"> • Ruotsin virkakielen huolto ja tutkimus Kotukseen 	1987	<ul style="list-style-type: none"> • Kieliposti alkaa ilmestyä (-1993)
<ul style="list-style-type: none"> • Viittomakielen tutkimus Kotukseen 	1988	
	1990	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen kielen perussanakirjan 1. osa ilmestyy • Karjalankielinen Oma Mua -lehti alkaa ilmestyä
<ul style="list-style-type: none"> • Laki saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa voimaan 	1992	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen sanojen alkuperän 1. osa ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Saamen kielen koe ylioppilaskirjoituksissa äidinkielen kokeena 	1994	<ul style="list-style-type: none"> • Hiidenkivi alkaa ilmestyä • Viljo Koiviston romani–suomi–englanti-sanakirja Romano–finitiko–angliko laavesko liin ilmestyy • Yleisradion viittomakieliset uutiset alkavat
<ul style="list-style-type: none"> • Romanikielen tutkimus ja sanakirjatyö Kotukseen • Kolttalaki voimaan • Viittomakieltä käyttävien oikeudet turvataan Suomen perustuslaissa 	1995	<ul style="list-style-type: none"> • Yleisradion romanikieliset uutiset alkavat
<ul style="list-style-type: none"> • Suomalainen viittomakieli Kotukseen • Laki saamelaiskäräjistä voimaan 	1996	
<ul style="list-style-type: none"> • Romanikielen lautakunta Kotukseen • Viittomakielen lautakunta Kotukseen • EU-kielenhuoltajan virka Kotukseen • Syntymäkuuroille lapsille tehtävät sisäkorvaistute-leikkaukset Suomes- 	1997	<ul style="list-style-type: none"> • CD-Perussanakirja ilmestyy • Suuri Suomi–ruotsi-sanakirja ilmestyy

sa aloitetaan		
	1998	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalaisen viittomakielen perussanakirja ilmestyy
	2000	
<ul style="list-style-type: none"> • Suomen perustuslain 17 §: saamelaisilla oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin • Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki voimaan • Finskan för status som officiellt minoritetsspråk i Sverige 	2000	
<ul style="list-style-type: none"> • Giellagas-instituutti Oulun yliopistoon 	2001	
	2002	<ul style="list-style-type: none"> • Hoyer & Kronlund-Saarikoski: Se vårt språk! Næ kielemme! ilmestyy (ensimmäinen kielitieteellinen tutkimus suomenruotsalaisesta viittomakielestä)
<ul style="list-style-type: none"> • Ruotsin kielen kielipoliittinen toimintaohjelma Tänk om... 	2003	<ul style="list-style-type: none"> • Uuzi Sana (livvinkielinen Uusi testamentti) ilmestyy • Suvi – suomalaisen viittomakielen verkkosanakirja ilmestyy (http://www.viittomat.net/) • Suomi–viro-suursanakirja ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • Uusi kielilaki voimaan • Saamen kielilaki voimaan (kumoo vuoden 1991 lain) • Inarinsaamen tutkija Kotukseen • Suomalaisen viittomakielen määrällinen professuuri Jyväskylän yliopistoon 	2004	<ul style="list-style-type: none"> • Kielitoimiston sanakirjan sähköinen versio ilmestyy
<ul style="list-style-type: none"> • YK:n vammaisten ihmisoikeussopimus (tunnustaa mm. kuurojen oikeuden saada viittoma-kielistä opetusta ja ammattitaitoista tulkkauspalvelua sekä oikeuden edistää kulttuuriaan ja kielellistä identiteettiään). Suomi allekirjoittaa sopimuksen 2007. 	2006	<ul style="list-style-type: none"> • Kielitoimiston sanakirja ilmestyy painettuna • Kotuksen aineistopalvelu Kaino avataan
	2007	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen romanin äänne- ja muotoraakenne ilmestyy (ensimmäinen kattava tieteellinen kuvaus romanikielestä) • Luukkaan evankeliumi (DVD) viittomakielellä
<ul style="list-style-type: none"> • Suomen kielen kielipoliittinen toimintaohjelma Suomen kielen tulevaisuus • Romanikielen kielipoliittinen toi- 	2009	<ul style="list-style-type: none"> • Karjalan kielen sanakirjan sähköinen versio ilmestyy

mintaohjelma <ul style="list-style-type: none">• Karjalan kielen professuuri Joensuuun yliopistoon		
<ul style="list-style-type: none">• Viittomakielen kielipoliittinen toimintaohjelma ilmestyy	2010	